

Chapit 2

Nan chapit sa a, n ap jwenn:

Istwa Wanita a.....	20
Ki pwoblèm ki genyen?.....	20
Kèk maladi nou mal pou fè diferans ant yo	21
Kisa k lakòz pwoblèm lan?	21
Ki tretman ki pi bon	22
Èske yon tretman bon oubyen èske	
l gen danje?.....	22
Danje ak avantaj	24
Ann travay pou chanjman	26
Ann chèche rasin pwoblèm sante yo	26
Ann òganize n pou n regle pwoblèm sante nan	
kominote a	28
Travayè sante, 2 mo silvouplè kijan ou ka	30
Kijan ou ka ede medam yo ede pwòp tèt yo	30

Solisyon Pwoblèm Sante yo

Chak fwa yon fanm gen kèk siy pwoblèm sante, li dwe chèche enfòmasyon pou l ka regle pwoblèm nan. Li dwe chèche konnen ki pwoblèm li genyen, kisa k lakòz sa, ki tretman ki posib e kijan li ka anpeche pwoblèm la tounen ankò (prevansyon).

Nan chapit sa a, n ap rakonte istwa yon fanm ki rele Wanita e n ap montre kijan l fè pou l regle yon pwoblèm sante. Menm lè detay yo konsène Wanita sèlman, jan l reflechi sou pwoblèm nan ak jan li debwouye l pou l regle li ka sèvi pou tout lòt ka. Ou ka sèvi ak menm metòd Wanita a pou w regle yon pwoblèm sante osinon pou w deside kijan w ap chèche jwenn bon jan swen sante.

Wanita dekouvri kijan li blije gade pi lwen pase tèt li, pou li ka jwenn yon bon jan solisyon pou pwoblèm li an. Li te oblije tou idantifye rasin pwoblèm lan, nan kominote a ak nan peyi a epi li deside travay pou chanjman. Tankou Wanita, ou menm ak kominote w la, nou ka sèvi ak menm metòd sa a pou n idantifye rasin tout pwoblèm ki fè fanm pa gen lasante. Nou ka travay tou pou nou fè kominote a tounen yon kote fanm ka viv an sante.

➤ *Gen kèk pwoblèm sante, se pwofesyonèl lasante sèlman ki kapab reskonsab yo. Men pifò nan pwoblèm yo, nou ka trete yo lakay, oubyen nou ka fè prevansyon kont yo si nou pwoteje sante nou.*

Istwa manzè Wanita a

Wanita ap viv nan yon ti bouk nan lwès peyi Ondiras, kote li menm ak mari li plante mayi nan yon ti mouchwa tè yo genyen. Jaden an pa rapòte ase pou 3 pitit Wanita yo byen manje. Kon sa, plizyè fwa nan yon ane, Rawoul, mari Wanita a, blije pati ansanm ak lòt jenn gason nan ti bouk la pou y al travay bò lanmè nan gwo plantasyon bannann.

3 semèn konsa dènye pase mari a te fè nan kay la, Wanita te kòmanse bay yon ti dlo nan pati siperyè l. Li pa t abitye bay tout dlo sa a. Apre sa, li te kòmanse santi doulè, lè l ap fè pipi. Wanita te santi gen yon bagay ki pa nòmal, men li pa t konn kisa l te ye.

Finalman manmzèl deside mande zanmi li, Souyapa, kèk konsèy. Souyapa konseye l bwè te bab mayi paske li menm, se kon sa l te jwenn yon kanpo lè l te konn santi doulè, lè l ap pipi. Wanita eseye bwè te bab mayi a, men sa pa bay ankenn rezilta. Lè sa a, Souyapa konseye l itilize remèd fanmsaj la te bay zanmi yo Maria del Carmen pou doulè manmzèl te genyen apre akouchman. Wanita fè remèd la: li vlope yon bann remèd fèy nan yon twal koton epi li sèvi ak twal la kòm bannvant. Lè manmzèl wè sa pa bay rezilta, li panse l ap pi bon si l foure fèy yo nan pati siperyè l. Men sa pa regle anyen. Pwoblèm la vin pi grav.

Alòs, Wanita deside al wè Donn Pedwo, travayè sante a. Li te wont kite yon gason konsilte l, men li te blije reziyen l, paske li te gen tan byen pè pou se pa yon gwo maladi li trape.

AK KI PWOBLEM NOU ANNAFÈ?

Premye etap:

Okòmans man, poze tèt ou kesyon. Sa vle di ou konnen ou poko konn repons la.

Donn Pedwo di Wanita pou li ridel, fòk li konnen byen kisa maladi l la ye. Se pou sa, li poze Wanita kesyon sa yo:

- *Ki premye fwa ou te santi pwoblèm nan?*
- *Ki siy ki te fè w sispèk ou gen yon pwoblèm?*
- *Nan yon jounen, konbyen fwa ou wè menm siy sa yo? Ak kisa yo sanble?*
- *Èske w te konn santi siy sa yo anvan, oubyen èske gen moun nan fanmi oubyen nan kominote a ki konn gen menm siy sa yo?*
- *Èske gen yon bagay ki ba w soulajman? Èske gen yon bagay ki fè siy yo vin pi grav?*

Dezyèm etap:

Fouye zo nan kalalou mezi w kapab pou w rive konprann pwoblèm nan. Poze kesyon ki sanble ak kesyon sa yo:

KÈK MALADI NOU KA MAL POU DISTENGE

Aprè l fin byen koute tout detay Wanita ba li sou doulè yo ak sekresyon an, Donn Pedwo eksplike kijan siy sa yo montre, an jeneral, ak ki kalte maladi nou annafè. Men kèk fwa, plizyè maladi diferan ka gen menm siy yo. Paregzanp, men maladi ki ka chanje kantite, koulè ak odè sekresyon pati siperyè yon fanm:

- yon maladi seksyèlman transmisib (MST)
- yon enfeksyon nan pati siperyè a, ki pa yon MST.
- yon maladi enflamasyon basen (MEB) ki se yon enfeksyon nan matris ak nan tromp yo e ki souvan se rezilta yon MST.
- kansè kòl iteris

Pou l te ka konnen pi klè ki yès nan pwoblèm sa yo ki ba Wanita siy sa yo, Donn Pedwo te bezwen konnen si Wanita ak mari l sèvi ak kapòt osinon si gen youn ladan yo ki konn kouche ak lòt moun. Wanita rekonèt li sispèk mari l konn kouche ak lòt fanm, paske misye konn fè plizyè mwa deyò, lè l al travay nan plantasyon. Men kòm yo pa janm pale kesyon sa a ansanm, li pa ka met men l nan dife pou sa. Se vre, dènye fwa mari a te pase nan kay la, misye te konn ap plenyen doulè lè l ap pipi, men li te di se akòz kalte manje li manje, lòtbò a, nan zòn lanmè kote plantasyon yo ye a.

Lè li fin gen tout enfòmasyon sa yo, Donn Pedwo vin sispèk Wanita trape yon MST, ki kapab se gonore oubyen klamidya. Kòm moun mal pou fè diferans ant 2 maladi sa yo, pito yo fè tretman pou tou 2.

Pare a divès maladi ki kapab bay tout siy sa yo

Twazyèm etap: Reflechi sou tout maladi diferan ki gen menm siy yo

Katriyèm etap:
Chèche tout ti siy ki kapab mete w sou wout bon repons lan.

Senkyèm etap:

Chwazi repons kisanble pi kòrèk la

KISA K LAKÒZ PWOBLEM LAN?

Maladi enfeksyon se maladi ki atrapan: yon moun ki malad ka kontamine lòt moun. Genyen ladan yo nou ka trape, lè n touche moun ki enfekte oubyen bagay ki gen jèm maladi sa yo. Gen lòt, nou ka pran nan lè n ap respire, ak nan dlo n ap sèvi. Kanta pou jèm ki kontamine Wanita yo, dapre sa Donn Pedwo panse, se nan relasyon seksyèl moun trape yo.

Men sa ki ka lakòz maladi ki pa enfekte yo (ki pa atrapan):

- yon pati nan kò a ki pa mache byen, paregzanp, zo nou ki kòmanse fèb, lè laj ap antre sou nou.
- yon bagay deyò ki frape kò a, paregzanp, doulè nan do nou trape, lè n pote chay ki twò lou pou nou.
- yon bagay kò a manke, paregzanp lè nou mal manje. Lè yon moun pa manje ase oubyen lè l ap manje move kalte manje, li ka soufri ak malnitrisyon.

Men li ra pou maladi yo gen yon sèl rasin. (Pou n aprann plis bagay sou kijan nou ka rekonèt lòt rasin maladi yo, gade nan paj 26). Souvan, kwayans yon pèp ak pratik kiltirèl li ka rann devlopman maladi a pi fasil. Se menm jan an tou, move sityasyon nan zòn kote moun ap viv ansanm ak move separasyon tè, richès ak pouvwa, ka lakòz menm bagay la.

Ki tretman ki pi bon?

ÈSKE YON TRETMAN BON OUBYEN...

Malgre Donn Pedwo te di ki medikaman ki kapab regle pwoblèm lan, Wanita te vle gen plis enfòmasyon anvan l pran desizyon sou yon tretman. Li sonje, paregzanp, kijan manman l ak grann li te konn sèvi ak remèd lakay, lè yo te konn malad. Alòs, poukisa remèd fèy li te pran an pa t bay ankenn rezilta? Men eksplikasyon Donn Pedwo bay manmzèl:

Chak kominote gen pwòp remèd pa li pou li trete pwoblèm sante. Ni remèd lakay, ni medikaman famasi ka itil anpil, si n sèvi avè yo jan pou n sèvi avè yo. Men tou, fòk nou sonje kit se remèd lakay, kit se medikaman famasi yo kapab itil, yo kapab san danje, men yo kapab danjere tou.

Wanita, te deja pran remèd ki gen 3 kalte sa yo:

Te bab mayi a ta ka **itil** anpil. Si se te yon enfeksyon nan sistèm irinè manmzèl te genyen: te bab mayi fè moun pipi anpil e se konsa, kò a ka vomi jèm yo nan pipi a. Men te a pa fè anyen pou Wanita paske se pa t nan sistèm irinè l enfeksyon an te chita.

Bannvant ak remèd fèy se yon remèd **kisan danje**. Sa p ap anvlimen yon pwoblèm sante, paske fèy yo pa antre andedan kò a. Men remèd sa a p ap itil anyen ditou.

Yon fanm pa dwe janm foure remèd fèy andedan pati siperyè l. Sa **gen gwo danje** ladan l. Fèy yo ka chofe pati siperyè a e sa ka lakòz move enfeksyon.

Donn Pedwo eksplike Wanita kijan li ta ka jwenn enfòmasyon sou kalite yon tretman ak rezilta menm tretman sa a bay, si l pale ak plizyè moun ki te deja itilize l. Men kèk kesyon li ta ka poze:

- Poukisa se ak metòd sa a ou te sèvi?
- Kilè w te sèvi avè l?
- Kijan w te sèvi avè l?
- Sa k te rive, lè w te fin sèvi avè l?
- Konbyen fwa tretman sa a te ede w ak pwoblèm lan?
- Èske tretman an pa janm ba w lòt pwoblèm?

Reflechi byen sou chak sa diferan moun di sou tretman yo suiv deja. Apre sa, lè ou menm, w ap pran yon remèd, gade byen pou wè sa k ap pase ak ki siy ou genyen pou w ka konnen si remèd la bon. Fè atansyon pou w pa eseye twòp remèd yon sèl kou.

Anvan w konnen si yon tretman ap bon, san danje oubyen danjere, chèche konnen tout sa w ka konnen sou tretman sa a. Si apre sa, ou pa fin sèten tretman an san danje osinon si li danjere, kontinye reflechi kon sa:

1. Plis gen remèd pou yon sèl maladi, se mwens w ap jwenn youn ladan yo ki bon.
2. Remèd ki santi move epi remèd ki bay degoutans prèske pa janm bon epi, souvan, yo chaje danje.
3. Remèd ki fèt ak pou pou bèt oubyen pou pou moun prèske pa janm bon. Anpil fwa, yo ka lakòz move enfeksyon. Pa janm sèvi avè yo.
4. Lè remèd sanble ak maladi yo di l geri a, si l bay rezilta, nou mèt konnen se pase nou kwè ladan l. Paregzanp, fèy wouj pa sètoblize geri emoraji.
5. Tout metòd ki pa rekonèt enpòtans manje, egzèsis ak repo ap fè yon moun vin pi fèb, olye yo ba l plis fòs.
6. Tout metòd ki lage reskonsablite pwoblèm nan sou malad la, an jeneral ajoute sou soufrans ak doulè malad la.

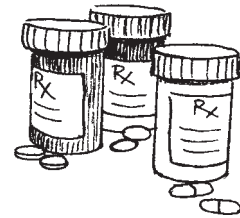
Sizyèm etap: Deside ki tretman ki pi bon. Toujou sonje reflechi sou danje ak avantaj nou ka jwenn ladan l.

Setyèm etap: Gade si gen alemye. Si pa gen rezilta, rekòmanse ankò.

Lè Wanita resi dakò medikaman famasi se pi bon tretman pou pwoblèm li an, Donn Pedwo ba li kèk konprime doksisiklin ak ko-trimoksazòl epi li mande manmzèl pou l retounen nan yon semenn, lè l fin bwè tout medikaman yo. Li di tou fòk mari a, ki deja repati, ta suiv menm tretman an, lè l retounen, epi fòk yo toulede ta pwoteje tèt yo plis, lè y ap antre nan relasyon seksyèl.

Yon semenn apre, lè Wanita retounen kote Donn Pedwo, li di misye siy yo rete menm jan an, malgre li bwè tout medikaman yo. Manmzèl di tou sekresyon yo vin pi move epi yo kòmanse vin jòn. Lè sa a, Donn Pedwo blije mande Valerya, yon travayè sante ki gen plis fòmasyon, pou l ba l lamenfòt.

Valerya tou te kwè, se yon MST Wanita trape. Men kòm medikaman yo pa bay rezilta, Valerya sispèk Wanita gen yon fòm gonore ko-trimoksazòl pa ka trete. Travayè sante a eksplike tou se militè etranje ki nan baz bò lanmè yo ki vini ak fòm gonore rezistan sa yo. Banbochè sa yo enfekte tout fanm nan zòn nan ki aksepte kouche ak yo. Valerya konseye Wanita desann lavil kote y ap ka fè yon pi gwo egzamen pou li. Y ap ka tyeke si l gen gonore, sifilis (yon lòt MST) osinon kansè. L ap jwenn tou lòt medikaman ki pi bon, sizanka l ta bezwen.

DANJE AK AVANTAJ

Wanita tounen lakay li, pou l reflechi sou kisa l ap fè. Se sèten manmzèl ap gen pou l depanse pifò nan ti ekonomi fanmi an pou vwayaj la ak medikaman yo. Kòm l ap gen pou l pase 2 jou deyò (yon bout wout a pye, yon bout wout nan bis, sa fè 6 è d tan ale, 6 è d tan tounen) e kòm mari l ap travay byen lwen, fòk li jwenn yon moun ki pou voye je sou timoun yo.

Wanita te pè pou mari a pa fache, lè l vini epi li wè manmzèl depanse tout kòb sa a kay doktè. Men li te pè pou maladi a pa anvlimen. Daprè Valerya, si manmzèl pa fè tretman an, li ka kontamine tibebe a, si l vin ansent. E si l kite twòp tan pase, li gen dwa menm pa ka fè pitit ankò. Li ka vin gen move doulè anba ti vant, pwoblèm nan sistèm irinè epi pwoblèm règ. Mari a ka trape gwo pwoblèm sante tou.

Lè manmzèl eksplike tout laperèz li genyen, travayè sante a mande l pou li reflechi konsa:

Chak tretman gen risk ak avantaj. Yon risk se danje ki genyen pou yon aksyon bay pwoblèm. Yon avantaj, se benefis nou ka jwenn nan yon bagay. Pi bon chwa a, se lè n fè yon aksyon ki gen plis avantaj, mwens risk. Pou n pi klè, ann imajine yon balans 2 plato tankou sa yo konn sèvi nan makèt yo. Lè yon plato gen plis pwa, li peze desann. Alòs, si avantaj yo pi lou, plato avantaj yo ap desann, nou mèt fè afè a. Men si se risk yo ki pi lou, nou pa dwe fè aksyon an.

Wanita, men risk w ap pran si w fè vwayaj la:

- Mari w ka fache, lè l konn sa.
- W ap depanse tout ti ekonomi w. Kon sa ou gen dwa pa ka achte rad pou timoun yo, ane sa a.

Men avantaj w ap jwenn si w desann lavil:

- Sante w ap vin pi bon e w ap ka kontinye pran swen fanmi ou.
- W ap toujou ka fè pitit.
- Ou p ap enfekte tibebe a, si w vin ansent.

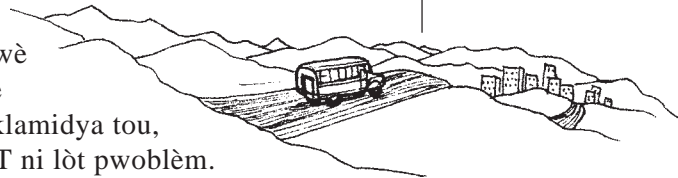

Wanita wè si l pati al fè tretman an, l ap jwenn plis avantaj pase risk.

Si se te sèlman pou m ka pi byen, sa pa t ap vo lapenn pou m pati al fè tretman an. Men si se vre maladi a ka vin pi grav epi m p ap ka fè pitit ankò, fòk mwen desann lavil.

Se kon sa Wanita desann lavil al wè doktè. Dapre doktè yo, se gonore manmzèl genyen vre. Li ka gen klamidya tou, men li pa gen tras ankenn lòt MST ni lòt pwoblèm. Doktè yo eksplike l medikaman li te bwè yo pa bay rezilta nan peyi a ankò. Yo bay Wanita lòt medikaman pou li ak mari l.

Ann travay pou chanjman

Lè Wanita te fin bwè medikaman yo, li te santi l pi anfòm. Li te ka kwè pwoblèm li an fin regle, men li te konnen se pa vre. Lè mari a tounen sot lòtbò a, si mesye pa pran medikaman yo, si l pa sèvi ak kapòt, li ka enfekte manmzèl ankò. Wanita debat kesyon sa a ak Souyapa ansanm ak lòt fanm ki se madanm mesye ki al travay nan plantasyon bò lanmè yo. Medam yo deside al mande Valerya konsèy.

ANN CHÈCHE RASIN PWOBLEM YO

Valerya dakò pwoblèm Wanita a poko fin regle, paske sityasyon ki te fè l trape maladi a egziste toujou. Li pwopoze medam yo pou yo jwe yon ti jwèt ki rele “Men poukisa....?”. Ti jwèt sa a ap ede tout moun konprann sityasyon ki te lakòz pwoblèm la. Valerya fè medam yo fè yon wonn ak li epi li mande yo pou yo eseye reponn kesyon sa yo:

Chache rasin pwoblèm nan

- 1 : Poukisa Wanita pa t an sante?
- 2 : Poukisa li te gen gonore ak klamidya?
- 3 : Poukisa mari a te trape gonore ak klamidya?
- 4 : Poukisa li te al kouche ak lòt fanm?
- 5 : Poukisa li te blije separe ak madanm li pandan tout tan sa a?
- 6 : Poukisa se yon ti mouchwa tè sèlman mari Wanita a genyen?
- 7 : Poukisa ankò Wanita te trape enfeksyon an?
- 8 : Poukisa mari a pa t sèvi ak Kapòt?

- 1 : Paske li te gen gonore ak klamidya.
- 2 : Paske mari l te ba l maladi a.
- 3 : Paske li te al kouche ak lòt fanm.
- 4 : Paske yo fè gason konprann yo pa bezwen met kontwòl sou anvi yo. Donk, kòm madanm li pa t bò kote l pandan yon bon bout tan...
- 5 : Paske li pa gen ase tè pou l bay madanm li ak pitit li manje. Konsa li blije pase plizyè mwa ap travay nan plantasyon bò lanmè.
- 6 : Paske grandon yo met lapat sou pifò tè.

7 : Paske mari l pat sèvi ak kapòt.

8 : Paske li pa konnen kijan moun trape MST.

Elatrye.

Lè medam yo fin site yon lis rasin byen long, Valerya mande yo pou yo rasanble rasin yo gwoup pa gwoup. Kon sa, y ap wè ki diferan mòd sitiyasyon ki lakòz pwoblèm sante yo pi fasil:

Nevyèm Etap: Li ka bon pou n rasanble rasin pwoblèm yo gwoup pa gwoup. N ap wè pi byen kijan nou ka koresponn ak yo

Rasin fizik yo: jèm oubyen parazit oubyen tout pati nan kò a ki pa mache byen oubyen eleman kò a manke.

Rasin ki mache ak pwoblèm anviwònman: sitiyasyon nan lantouraj la ki reprezante danje pou kò a, tankou lafimen kwizin, lè manke dlo potab oubyen lè, yon kote, twòp moun ap viv nan move kondisyon (pwomiskuite).

Rasin sosyal yo: Rapò ant diferan moun. Nou jwenn tou ladan yo atitud, koutim ak kwayans.

Rasin politik ak rasin ekonomik yo: Rasin ki gen rapò ak zafè pouvwa - ki moun k ap dirije e kijan -, zafè lajan, zafè tè ak resous - ki moun ki genyen? - Ki moun ki pa genyen?

Lè medam yo fin rasanble tout rasin pwoblèm Wanita a gwoup pa gwoup, men sa yo jwenn:

<p>Rasin fizik</p> <ul style="list-style-type: none"> - jèm gonore yo - jèm rezistan a medikaman - kò fanm pi fasil trape MST pase kò gason, sitou lè divès gwosès febli yo 	<p>Rasin politik ak ekonomik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bouk la izole, kon sa moun blije al chèche travay byen lwen. - Militè etranje ap simaye jèm ki rezistan ak medikaman nan zòn bò lanmè yo. - Pa gen medikaman pou gonore rezistan sa yo nan bouk la, ni laboratwa kote moun ka fè tè. 	<p>Rasin ki mache ak anviwònman</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bouk la izole, li lwen lavil anpil - Wout yo an movèz eta 	<p>Rasin sosyal</p> <ul style="list-style-type: none"> - Souvan, gason kouche ak lòt fanm - Gason p ap sèvi ak kapòt paske yo panse sa ap fè yo "manke sou gason yo" - Yo manke konesans sou kesyon MST yo. - Moun pa fasil jwenn kapòt
---	--	---	--

Se yon bèl lis, men kisa nou ka fè ak pwoblèm sa yo?

ANN ÒGANIZE N POU N REGLE PWOBLEM SANTE KOMINOTE A

Dizyèm Etap: Chèche ki rasin ou menm ak kominote w la, ka koupe

Daprè sa Valerya di medam yo, se pou, kounye a, yo gade tout rasin pwoblèm nan, pou yo wè ki yès pami rasin sa yo, yo menm ak lòt moun nan kominote ka koupe. Answit, se pou yo reflechi pou yo wè ki aksyon yo dwe fè pou yo ka jwenn chanjman yo vle a.

Deside ki aksyon ki ka fè chanjman sa yo rive.

Wanita ak Souyapa panse yo ka rive fè mari yo sèvi ak kapòt si mesye yo te gen plis konesans sou MST yo, e si, mete sou sa, kapòt pa t koute chè konsa. Men aksyon yo te decide mennen:

Kòm mesye yo respekte Donn Pedwo epi yo koute sa l di, n ap mande Donn Pedwo pou li pale ak yo sou kesyon MST yo.

Mwen menm, m pra l wè si m ka fè sant sante a distribiye kapòt gratis

Ann mete tèt nou ansanm pou n fè repetisyon, pou n wè kijan nou pral pale ak mari nou sou koze itilizasyon kapòt la.

- Fòmè yon gwoup nan kominote a ki la pou l òganize rankont sou pwoblèm sante yo, ladan yo MST yo tou.
- Lè medam yo chita ap lave bò rivyè, nou ka pwofite pale ak yo sou kesyon MST yo ak sou kijan pou yo fè prevansyon kont maladi sa yo.
- Nou ka enfòmè pitit gason nou yo sou MST yo anvan yo pati al travay nan plantasyon.

Douzyèm Etap: Fè yon plan pou aksyon nou yo

Dènye etap la, daprè Valerya, se pou medam yo fè yon plan pou aksyon yo. Plan sa a, toujou daprè Valerya, dwe gen repons pou kesyon sa yo:

- Kisa nou pral fè? Ki etap n ap mete?
- Kilè nou pral fè bagay sa yo?

Rasin pwoblèm nan	: Mesye yo pa sèvi ak Kapòt
Aksyon	: Ede yo konprann kijan moun trape MST
Kisa / Ki moun	: Donn Pedwo ap eksplike mesye yo kisa MST yo ye e ki enpòtans kapòt genyen nan prevansyon kont maladi sa yo.
Kilè	: Lè mesye yo rantre sot travay nan plantasyon
Ki materyèl nou bezwen	: Plizyè kapòt
Kiyès ki pran responsablite:	Wanita pral pale ak Donn Pedwo
Kijan n ap fè evalye travay la?	Si mesye yo kòmanse sèvi ak kapòt

- Ak ki yès nou pral fè yo?
- Ki materyèl n ap bezwen?
- Kiyès k ap veve pou l wè si n ap egzekite plan an?
- Kijan n ap fè evalyasyon, pou n wè si plan an ap bay rezilta?

Men yon tablo ak lis tout etap yo k ap ede w suiv menm metòd sa a pou w regle pwoblèm sante pa w. Sou bò gòch la, w ap wè etap yo, sou bò dwat la, w ap wè istwa Wanita a moso pa moso. Chak fwa ou gen yon pwoblèm sante, ou gen dwa gade tablo sa a, pou w rafrechli memwa w sou metòd sa a ki ka pèmèt ou reflechi epi òganize aksyon w ap fè pou w ka jwenn yon solisyon.

Etap Yo	Istwa Wanita A
1. <i>Okòmansman poze tèt nou kesyon.</i>	1. Wanita kòmanse wè pati siperyè l ap bay yon likid ki pa nòmal. Li gen doulè tou, lè l ap fè pipi. Li deside mande kèk zanmi ak yon travayè sante konsèy.
2. <i>Fouye zo nan kalalou pou w ka konprann tout sa ou ka konprann sou pwoblèm lan. Poze kesyon.</i>	2. Donn Pedwo poze manmzèl plizyè kesyon pou l ka chèche rasin pwoblèm lan.
3. <i>Reflechi sou tout maladi depaman ki bay menm siy yo.</i>	3. Donn Pedwo reflechi sou tout maladi ki bay menm siy yo.
4. <i>Chèche kèk siy ki ka fè w wè ak ki maladi ou annafè.</i>	4. Donn Pedwo eseye gade pou l wè si se pa yon MST ki bay Wanita pwoblèm li an.
5. <i>Chwazi repons kisanble pi kòrèk la.</i>	5. Donn Pedwo kwè Wanita trape yon MST.
6. <i>Deside sou ki tretman ki pi bon.</i>	6. Donn Pedwo chwazi yon tretman ki bon pou plizyè MST.
7. <i>Si pa gen rezilta, rekòmanse ankò.</i>	7. Wanita bwè medikaman yo, men li pa jwenn rezilta. Okontrè, gen lòt siy ki parèt. Valerya panse se yon lòt fòm gonore Wanita genyen. Li konseye manmzèl desann lavil, kote l ka fè lòt egzamen lòt tès epi kote li ka jwenn lòt medikaman.
8. <i>Chèche rasin pwoblèm lan.</i>	8. Wanita ak zanmi l yo reflechi pou yo wè ki rezon ki fè yo gen fòm MST sa a nan kominote a.
9. <i>Mete tout rezon ki sanble ansanm pou n ka chèche yon solisyon.</i>	9. Medam yo separe rezon yo nan plizyè group: fizik, anviwònman, sosyal politik epi ekonomik.
10. <i>Chèche ki rasin ou menm ak kominote w la, nou ka rache</i>	10. Wanita ak Souyapa panse yo ka rive fè mari yo sèvi ak kapòt.
11. <i>Deside kisa n ap fè pou sa.</i>	11. Yo deside pou yo wè kijan pou yo pale ak mari yo sou kesyon sèvi ak kapòt la, mande Sant sante a distribiye kapòt gratis, epi mande Donn Pedwo pou l pale ak mesye yo sou kesyon MST a.
12. <i>Fè yon plan pou aksyon.</i>	12. Yo fè yon plan pou chak aksyon yo pral fè.

Travayè sante de mo, souple

➤ *Pataje konesans ou yo ak lòt fanm, lòt travayè sante ansanm ak moun ki gen dwa pran desizyon nan kominote w la.*

Nan chapit sa a, Donn Pedwo ak Valerya jwe yon kokenn chenn wòl nan ede medam k ap viv nan menm kominote ak Wanita yo regle yon pwoblèm sante. Sa k fè travay Donn Pedwo ak Valerya itil kon sa, se paske yo pa di medam yo kisa pou yo fè, men yo ede Wanita ak zanmi l yo aprann kijan pou yo ede tèt yo.

Ou menm tou, si w suiv egzanp Donn Pedwo ak Valerya, w ap bay fanm k ap viv nan menm kominote avè w yon gwo kout men. Ou kapab:

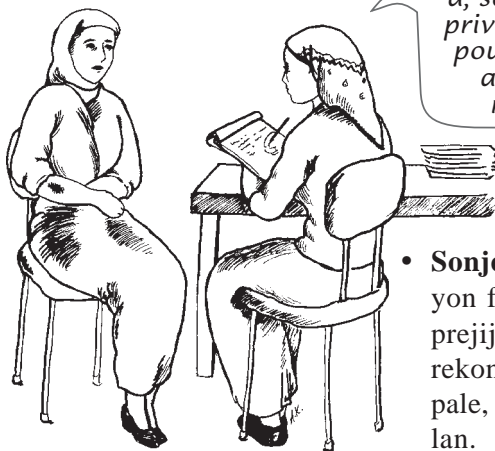
- **Pataje konesans ou ak lòt moun.** Pou medam yo ka ede tèt yo, yo bezwen enfòmasyon. Si yon moun konn kijan pou l fè, l ap fè prevansyon kont anpil pwoblèm sante. Men pa bliye pou w ede moun, ou pa bezwen gen repons pou tout kesyon. Li bon pou w rekonèt lè w pa konn yon bagay. Moun w ap ede yo ap kontan, paske y ap wè kijan w onèt.

M pa konn kesyon sa a byen, men m ka chèche konnen.

- **Sèvi medam yo ak respè.** Tout moun merite yo trete yo kòm moun ki gen kapasite pou yo konprann pwoblèm sante yo ak kapasite pou yo pran bon desizyon sou tretman an. Pa janm rann yon fanm responsab pwoblèm sante l. Pa janm joure yon fanm pou yon desizyon l te pran.

Sa nou sot pale a, se yon bagay prive. M pa gen pou m rakonte ankenn lòt moun sa.

- **Pa mache rakonte pwoblèm sante yon moun.** Nou pa dwe pale sou pwoblèm sante yon moun, lè gen lòt zòrèy k ap koute. Toutotan yon moun pa dakò, pa janm rakonte lòt moun pwoblèm sante l.

- **Sonje koute pi enpòtan pase bay konsèy.** Anpil fwa, yon fanm bezwen yon moun ki ka koute sa l ap di san prejije. Lè w ret koute l, li santi ou pran ka l epi ou rekonèt li gen enpòtans kòm moun. Lè ou ba l chans pale, li ka wè li menm tou, li gen kèk repons pou pwoblèm lan.

- **Pwoblèm yo ansanm ak moun yo, men pa regle pwoblèm nan plas yo.** Yon fanm, an jeneral, toujou kapab chwazi, menm lè li chaje ak gwo pwoblèm ki pa ka fin regle nèt. Kòm travayè sante, ou ka ede l konprann li kapab chwazi. Epi, ou ka ede l jwenn tout enfòmasyon l bezwen pou l ka pran desizyon l poukont li.

Ni ou menm, ni moun w ap ede yo, youn aprann anba bouch lòt.

- **Aprann anba bouch moun w ap ede yo.** Lè w aprann kijan lòt moun regle pwoblèm yo, sa ka ede w bay yon pi bon kout men. (Kèk fwa, se ou menm pèsònèlman ki ka pwofite eksperyans lòt moun yo.)

- **Respekte tradisyon ak lide pèp la.**

Lasyans modèn pa gen repons pou tout pwoblèm. Epi anpil medikaman modèn, se nan etidye remèd fèy ak metòd tretman tradisyonèl, yo jwenn yo. Konsa, li enpòtan pou n kidonk respekte tou 2 metòd yo epi sèvi avè yo. Li enpòtan tou pou n konprann tou de metòd yo ka bay gwo pwoblèm, si n sèvi mal avè yo.

- **Chèche konnen sou kisa moun yo bezwen enfòmasyon tout bon.** Nou ka kouri al bay enfòmasyon san nou pa konnen si enfòmasyon sa yo ap itil tout bon. Anpil fwa, travayè sante ki gen abitud prepare ekspoze yo pral fè, tonbe nan pwoblèm sa a. Men si w chèche konnen egzakteman kisa moun yo vle aprann, y ap ranmase konesans ki ka itil yo tout bon. Sa ap pèmèt yo tou mete pwòp konesans pa yo pi dyanm.

Mezanmi, moun yo pa enterese menm nan bon fason pou yo manje

Pou nou jwenn Fè, fòk nou manje vyann wouj

Nou tande pawòl sa a deja. Kote n pran lajan pou n achte bagay sa yo?

- **Fè plan ansanm ak moun yo, pa fè plan pou yo.** Lè w ap fè travay ou, fè kou w konnen pou w pran lide anba bouch fanm tankou gason k ap viv nan kominote a.

Chèche konnen ki lide yo genyen sou pwoblèm ou vle regle ansanm ak yo a. Chita ansanm ak yo pou w wè kisa, daprè yo, ki lakòz pwoblèm nan, e kijan yo ta renmen regle li. Se travay nan tèt ansanm ki bay pi bon rezilta!

Wi, nou tout konnen Fè enpòtan anpil pou kò nou. Men vyann koute chè anpil. Eske n ka di m ki lòt kote nou ka jwenn Fè?

Matant Grès gen yon ti jaden legim byen vèt. Li di konsa legim sa yo bay moun san.

